

Κατερίνα Ηλιοπούλου*

Πού βρίσκομαι;

Η λέξη εξέγερση μου προκαλεί αμέσως μια εξαιρετική αμηχανία. Το περιβάλλον του άγριου μετακαπιταλιστικού κόσμου στο οποίο ζούμε, αλλά και τα νέα δεδομένα του τεχνολογικού και υγειονομικού ολοκληρωτισμού που συμπληρώνουν τον ολοκληρωτισμό του εμπορεύματος, υποβάλλουν και καλλιεργούν μια συνθήκη αδυναμίας αντίδρασης. Μπροστά στα νέα αυτά δεδομένα που με κατακλυσμιαίο τρόπο αλλάζουν και διαστρέφουν την κοινωνική και την ατομική ζωή πρέπει να βρεθούν νέες μορφές αντίστασης στις οποίες θα συμμετέχουν όσοι δεν μπορούν να αποδεχτούν την ήττα.

Δεν μπορώ να μιλήσω, σκέφτομαι, δεν ξέρω τι να πω. Και μπροστά σε αυτή την αδυναμία στρέφομαι σε αυτό που ξέρω, στη δική μου θέση, στη γλώσσα της ποίησης. Τι κάνει η ποίηση, αναρωτιέμαι; Η ποίηση δεν μπορεί να αλλάξει τίποτα, αλλά δεν σταματά να ρωτά: Που βρίσκομαι τώρα; Μέσα στον μιντιακό θόρυβο της λατρείας των ειδήσεων και των σκανδάλων, αυτού του επίπλαστου κόσμου που είναι παραδομένος σε αξίες που ευνοούν τον θάνατο της ανθρώπινης ζωής ως συνολικής εμπειρίας σώματος και πνεύματος, ψιθυρίζει την ερώτηση που με επαναφέρει στην ευθύνη να μην αποστρέψω το βλέμμα, και σε μια βασική πράξη αντίστασης: να κλείσω τα αυτιά μου για να ακούσω και τα μάτια για να δω. Η ακριβής αποτύπωση του “πού βρίσκομαι” είναι αυτό το είδος της κοφτερής συνειδητοποίησης που αντιμάχεται την άγνοια και μετατρέπει την ενοχή σε αθωότητα, δηλαδή σε μάχιμη συνείδηση.

Ποτέ δεν θα αποδεχτώ την ήττα. Η ήττα προϋποθέτει ότι θα μπορούσε να υπάρχει νίκη, δηλαδή ένα καλύτερο ολόκληρο που έχει θρυμματιστεί, ένας χαμένος Παράδεισος που τοποθετείται στο παρελθόν ή στο απώτερο μέλλον. Δεν δέχομαι ούτε και τον θρήνο, δηλαδή την αποδοχή της απόλυτης κυριαρχίας, του αναπόδραστου. Ποτέ δεν θα δεχτώ ότι έχουν νικήσει. Αυτή την άρνηση αντιπροσωπεύει για μένα η ποίηση, ο τόπος εκείνος που επιμένει να σώζεται μέσα στο ήδη συντελεσμένο της ιστορίας, ακόμα και μέσα στην καταστροφή. Σε αυτό το πεδίο της ποίησης, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις καταρρεύσεις και τους θανάτους, τις αλλεπάλληλες αποθέσεις ερμηνειών και επιβολής, αναζητώ το “παρ’ όλ’ αυτά” και τους συντρόφους ενάντια στο τίποτα, ενάντια στην παραίτηση από την κίνηση και τη δυνατότητα. Αναζητώ την κοινή γλώσσα, σημαίνει αναζητώ τη συνομιλία. Το πρόβλημα δεν λύνεται, δεν στρογγυλεύει, αλλά

επιμένουμε στη σκέψη που απευθύνεται στον άλλο, που δημιουργεί αφήγηση άρα και δράση, στη μνήμη ως κάτι ενεργό, επιμένουμε επιθυμώντας αυτό που δεν μπορεί να καταστραφεί.

Η ποίηση δεν ανήκει μόνο σε αυτούς που την διαβάζουν και την γράφουν, είναι συστατικό του κόσμου και συμπλέκεται μαζί του με τρόπους που μπορεί να μην γίνονται ευρέως και άμεσα αντιληπτοί, αν όμως εξαφανιζόταν οι συνέπειες θα ήταν ανυπολόγιστες. Ο λόγος της ποίησης οργανώνεται ως τομή, αναστοχασμός και ανάδραση, δηλαδή γλώσσα που είναι πρόσκληση για σκέψη. Στον σύγχρονο κόσμο η γλώσσα λειτουργεί κυρίως ως κυριαρχική δομή, χρησιμοποιείται ευρέως σαν εργαλείο και αξιολογείται με βάση τις εφαρμογές τις. Οι δομές της εξουσίας διαστρεβλώνουν τις ίδιες τις έννοιες χρησιμοποιώντας τη γλώσσα προς όφελός τους, κλέβουν τον μεταφορικό λόγο και τον μεταχειρίζονται για να αποσιωπήσουν ή να συγκαλύψουν τον ολοκληρωτισμό που λανθάνει στον πυρήνα τους. Η ποίηση εξαρθώνει την εργαλειακή γλώσσα με πολλούς τρόπους και μας θυμίζει ότι οι άνθρωποι δεν εμπορούνται αποκλειστικά από την επείγουσα ανάγκη της επιβίωσης. Οι λέξεις είναι κι αυτές επιβίωση, όπως και το ψωμί. Η ιστορία μας έχει διδάξει πως αν μένει κάτι από τις συνεχείς καταρρεύσεις, αυτό είναι η γλώσσα, μπροστά στην καταστροφή, στον θάνατο, στην αδιανόητη συμφορά, είναι η γλώσσα, το ταπεινό αυτό σπίτι κι αυτοί που επιμένουν να δουλεύουν με τη γλώσσα, που πιστεύουν στη λέξη.

Κι έτσι καταφέρνω τελικά να μιλήσω παρ' όλη την αρχική αμηχανία μου, θυμάμαι ότι η γλώσσα είναι κάτι που έχω, κάτι ελεύθερο που δεν μπορεί να υποταχθεί οριστικά, κάτι που δεν είναι εργαλείο αλλά εμείς οι ίδιοι, αυτό που είμαστε. Η γλώσσα της ποίησης δεν ακουμπά σε παγιωμένες βεβαιότητες είναι γλώσσα της δυνατότητας, της αμφιβολίας και της διερεύνησης, ένας χώρος κινδύνου που θέτει υπό αμφισβήτηση τις ιδέες και τα διαμορφωμένα πιστεύω μας, ακόμα και την αντίληψή μας. Δεν ισχυρίζεται ότι γνωρίζει αλλά μάλλον ανα-γνωρίζει τα πράγματα για αυτό που είναι. Διατυπώνει έτσι λοιπόν μια πολιτική στάση απέναντι στο άγνωστο, το μη κατανοητό, το ξένο. Η ποίηση είναι άσκηση στην ετερότητα και για τον συγγραφέα και για τον αναγνώστη, γιατί μέσα στην ποίηση ακούμε τα βήματα των άλλων, το ποίημα είναι πέρασμα και εξαιτίας του διασχίζουμε σύνορα, γένη, δομές, καταστροφές και μεταμορφώσεις. Η διάρρηξη της εργαλειακής γλώσσας των μηχανών, φέρνει μαζί της τη δυνατότητα να αρνηθούμε την τάξη των πραγμάτων ως έχουν. Επαναφέροντας την πίστη στη μοναδικότητα όσων ονομάζει, με άλλα λόγια στο δικαίωμά τους να υπάρχουν, μας βοηθάει να διατηρήσουμε την ανθρωπιά μας

Στις μέρες μας προκρίνεται με κάθε τρόπο μία και μοναδική αφήγηση του κόσμου: η οικονομική, στην οποία τα τελευταία χρόνια προστέθηκε η κατάσταση έκτακτης ανάγκης του υγειονομικού

ελέγχου. Για να ζήσουμε όμως ως πραγματικά ζωντανοί, χρειαζόμαστε εναλλακτικές αφηγήσεις, γιατί όποιος μπορεί να δεχτεί τη ζωή του ως στατιστική μονάδα, ως μια χρήσιμη παράθεση αριθμών, μπορεί να δεχτεί και πάλι την αβυσσαλέα φρίκη. Η ποίηση είναι μια τέτοια εναλλακτική αφήγηση ζωτικής σημασίας. Δημιουργώντας νέες μεταφορές, νέα οχήματα νοήματος, αναγεννά το πνεύμα, μας ωθεί να αναπτύξουμε κριτική σκέψη για να περιγράψουμε τους εαυτούς μας, να ερμηνεύσουμε τη ζωή μας με περισσότερο περίπλοκους όρους, διανοίγοντας έναν χώρο α-δυνατοτήτων μέσα σε αυτό που θεωρούμε ως πραγματικότητα. Επιπλέον υποβάλλει το γεγονός πως ίσως χρειάζεται να σκεφτούμε πιο προσεκτικά για το α-πραγματοποίητο ή ακόμα και το ανέφικτο προκειμένου να διατηρήσουμε το υπαρκτό.

** Ποιήτρια, πεζογράφος, μεταφράστρια και εικαστικός που συνδιοργανώνει και συνεπιμελείται λογοτεχνικές ομάδες, πλατφόρμες, εκδηλώσεις και εκδόσεις.*